

Motion till riksdagen 2021/22:3792

av **Karin Enström m.fl. (M)**

Moderat minoritetspolitik

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stärka och värna de nationella minoriteterna och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att värna varje människas fri- och rättigheter och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att motverka alla former av extremism och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att öka tryggheten genom att bekämpa hatbrott och diskriminering, bland annat genom att stärka rättsväsendet, och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stärka den utbildning som poliser får om hatbrott och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör se över möjligheten att begränsa den grundlagsskyddade föreningsfriheten för alla former av våldsbejakande organisationer och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ökad säkerhet för trossamfund och tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att med kraft motverka alla yttringar av antisemitism för att på det sättet klargöra att vårt land inte accepterar våld, hot eller kränkande behandling av judar, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om fortsatt arbete för synliggörandet av behandlingen av romer och resande under svenskt 1900-tal och tillkännager detta för regeringen.
10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en tydlig jämställdhetsdimension i arbetet för romsk inkludering och tillkännager detta för regeringen.
11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om utvecklingsarbete för samråd och dialog med det romska civilsamhället och tillkännager detta för regeringen.

12. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en sanningskommission angående statens behandling av samer i Sverige och tillkännager detta för regeringen.
13. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om repatriering av samiska kvarlevor och ceremoniella föremål och tillkännager detta för regeringen.
14. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om inrättandet av två nya språkcentrum inom nord- och lule-/pitesamiskt område och tillkännager detta för regeringen.
15. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om möjlighet till sanktioner gentemot de kommuner som ingår i förvaltningsområden för minoritetsspråk och inte lever upp till sina åtaganden, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

Motivering

Moderaterna driver och verkar för sådana reformer och sådan praktisk politik att integrationen förbättras och klyftor mellan nationella minoriteter och det svenska majoritetssamhället försvinner. Samtidigt ivrar vi sedan länge för att stärka de nationella minoriteternas egenmakt och inflytande och att verka för att deras språk och kultur hålls levande.

Sedan 2009 förs en minoritetspolitik som utgår från fem erkända minoriteter i Sverige. Enligt lagen har de nationella minoriteterna särskilda grundläggande rättigheter, såsom inflytande i frågor som har betydelse för dem.

Staten har därtill ett ansvar för att inte bara bevara utan också främja de nationella minoritetsspråken. Detta är ett arbete som ständigt måste utvecklas, och det finns mycket kvar att göra. En viktig dimension i detta sammanhang är att detta inte får motverka det som är absolut avgörande i integrationshänseende, nämligen att alla ska kunna tala och förstå svenska.

En annan viktig utgångspunkt i vår politik utgör värnandet om varje människas fri- och rättigheter. När det gäller minoriteter ska deras rättigheter säkras och arbetet mot hatbrott förstärkas såväl här i Sverige som i övriga Europa. Det som vi kan se och tyvärr konstatera är att det finns strömningar i vårt samhälle som försöker motverka dessa rättigheter, rättigheter som egentligen borde vara självklara för alla.

Alla människor har rätt att känna sig trygga, och ingen ska behöva utsättas för hot, hat eller diskriminering på grund av exempelvis etnisk tillhörighet, religion, ålder, funktionsnedsättning, sexuell läggning eller kön. Men verkligheten ser annorlunda ut. Det är alltför många människor som direkt eller indirekt utsätts för hot, hat eller diskriminering.

År 2018 anmäldes 7 090 hatbrott i Sverige. I jämförelse med antalet anmälda hatbrott 2013 var det en ökning med 29 procent. Hatbrott, fördomar och diskriminering har blivit ett allvarligt samhällsproblem. Den judiska gruppen är särskilt utsatt. Antalet hatbrott med antisemitiskt motiv som anmäls till polisen har ökat enligt statistik från Brottsförebyggande rådet. I Malmö är situationen sedan länge allvarlig. Synagogan i Malmö har fått ta emot återkommande hot. Och i en färsk rapport från Malmö stad och judiska församlingen framgår att det finns en tydlig förekomst av hatbrott mot judiska individer i Malmös skolor.

En annan oroväckande slutsats i samma rapport handlar om judiska ungdomars upplevda otrygghet. Till följd av att de utsätts för hatbrott, och känner oro för att utsättas för ytterligare, blir ungdomarnas vardag påverkad och begränsad. Eftersom de känner denna oro för sin personliga säkerhet döljer de sin judiska identitet.

För Moderaterna är det prioriterat att göra Sverige tryggare för alla. Att tydligt stå upp mot antisemitism och andra former av extremism är nödvändigt för att nå detta mål. Vi ser i dag dessvärre hur extremister av olika slag skapar otrygghet och göder misstro i samhället. Detta måste motverkas med kraft, och det måste tydligt klargöras att vi i vårt land inte accepterar vare sig hot, hat eller attacker med antisemitiska förtecken.

Moderaterna har därför föreslagit att nolltolerans mot antisemitism ska gälla i svenska skolor och att varje incident ska bli föremål för anmälan. Vad gäller judiska församlingars säkerhet måste staten ta ett ökat ansvar. Vi vill också att det ska införas ett förbud mot att delta i våldsbejakande organisationers verksamhet, till exempel Nordiska motståndsrörelsen. Inga skattemedel ska tilldelas organisationer som inte delar våra grundläggande demokratiska värderingar.

Förbjud deltagande i våldsbejakande organisationer

Det är viktigt att vi markerar mot alla dem som använder hot och våld i politiska syften. Det handlar både om att skydda de enskilda människor som drabbas av angreppen och om att skydda alla andra.

Antalet personer i de våldsbejakande extremistiska miljöerna i Sverige har på bara några år ökat från hundratals till tusentals. Det handlar inte bara om våldsbejakande islamism och nynazism utan även om den autonoma vänstern.

Moderaterna menar att Sverige bör införa ett förbud mot deltagande i alla typer av våldsbejakande organisationer oavsett ideologiska motiv. Ett förbud kommer förstås inte lösa alla problem med växande extremism i Sverige, men det skulle markera var demokratin drar gränsen, det skulle försvåra för våldsbejakande organisationer att driva sin verksamhet och det skulle göra det möjligt att straffa dem som med hot och våld undergräver vårt fria och öppna samhälle.

Det finns en grundlagsskyddad rätt att hysa och ge uttryck för odemokratiska åsikter. Den ska värnas. Endast den som deltar i en sådan organisations verksamhet kommer att omfattas av förbudet och därmed kunna dömas för brott. Det kan till exempel handla om att sprida information, värva, utbilda eller samla in pengar för organisationens räkning. Det kommer alltså inte vara tillräckligt att endast lyssna på ett tal eller närvara vid något annat arrangemang av en våldsbejakande organisation.

2020 års grundlagskommitté har nyligen i ett delbetänkande lagt fram ett förslag som innebär utökade möjligheter att begränsa den grundlagsskyddade föreningsfriheten i förhållande till sammanslutningar som ägnar sig åt terrorism. Enligt vår mening borde 2020 års grundlagskommitté få i uppdrag att lämna förslag på hur föreningsfriheten ska kunna begränsas i fråga om alla sammanslutningar som ägnar sig åt våldsbejakande extremism oavsett ideologiska motiv, inte bara terrorism.

Vi vill att 2020 års grundlagskommitté omedelbart ges ett kompletterande uppdrag att utreda och lägga fram ett förslag som innebär att föreningsfriheten ska kunna begränsas i fråga om alla sammanslutningar som ägnar sig åt våldsbejakande extremism.

Förstärkt förebyggande arbete

Det är viktigt att arbeta förebyggande med att stå upp för våra grundläggande fri- och rättigheter och mot extremism av olika slag. Det handlar bland annat om att sprida kunskap i hela befolkningen. Skolan har en viktig uppgift i att involvera barn och ungdomar i diskussioner om attityder och demokratiska värderingar.

Samtidigt förekommer våldsbejakande och extremistiska krafter och ett stort antal individer som utmanar öppenheten och trotsar demokratins spelregler. Extremismen utgör ett hot mot demokratin och mot den enskildes rätt att leva ut sina fri- och rättigheter. Inte sällan hotar extremismen den enskildes religionsutövning.

Fler hatbrott måste utredas och klaras upp

I Sverige anmäls över 7 000 hatbrott varje år. Hatbrott avser brotten hets mot folkgrupp och olaga diskriminering. Uppklaringen är samtidigt låg. Kunskapen om hatbrotten är inte tillräcklig, vare sig inom rättsväsendet eller bland allmänheten. Det krävs ett mer omfattande arbete mot hatbrott. För att tidigt under en utredning kunna upptäcka hatbrottsmotiv krävs bland annat bättre utbildning av fler poliser.

Staten ska ta ett större ansvar för att öka tryggheten och den fysiska säkerheten för utsatta trossamfund

Flera av de svenska trossamfunden har under de senaste åren upplevt en ökad grad av hot, våld och trakasserier. Judar möter hat, hot och attacker sprunget ur antisemitism. Synagogor har utsatts för brandbomber och judiska förskolor behöver ha skottsäkra glas. Samtidigt möter även muslimer hot och hat och moskéer bränns. Alla i Sverige ska kunna utöva sin religion utan att känna sig hotade. Därför krävs det att vi ökar skyddet, bland annat genom ökade resurser för skyddsåtgärder, för trossamfund runt om i Sverige. I vår budgetmotion satsar vi 50 miljoner kronor för att stärka enskilda kyrkors och samfunds säkerhets- och trygghetsarbete. Dessa medel kan gå till bland annat tekniska skyddsåtgärder. Tryggheten för de svenska trossamfunden måste säkras i hela vårt land. Från 2019 har detta anslag sammanförts med ett annat säkerhetsrelaterat bidrag vilket gäller hela den ideella sektorn. Moderaterna vill återgå till ordningen som innebär att anslaget öronmärks för trossamfundens säkerhet.

Romsk inkludering

En tidigare flerpartimotion tar särskilt upp romernas och resandefolkets situation i Sverige. De utgör en av Sveriges fem nationella minoriteter och det finns fortsatt anledning att förbättra deras situation i en rad hänseenden.

Den svenska historien när det gäller behandlingen av romer och resande är mörk. Under stora delar av 1900-talet präglades det officiella Sveriges förhållningssätt av rasbiologiskt präglade tankesätt som i sin yttersta form gick ut på att romer inte borde leva i Sverige. När detta sakta förändrades sattes samhällsinsatser in för att hjälpa romer, men utan samråd med dem som berördes av åtgärderna. Diskriminering och fördomar mot romer är en del av den svenska verkligheten också i dag. Många romer upplever ett utanförskap, och många romer och resande har levnadsvillkor som är mycket sämre än för befolkningen i övrigt. Detta tar sig uttryck på många områden:

utbildning, arbetsmarknad, bostadsmarknad, hälsotillstånd och trygghet. Många romer utsätts för diskriminering i sin vardag och öppen eller dold antiziganism är ett utbrett problem.

En rad insatser har gjorts och det är viktigt att dessa följs upp och vidareutvecklas. Ännu återstår mycket när det gäller romsk inkludering och likvärdiga möjligheter i livet för romer som för icke-romer.

Fortsatta satsningar mot antiziganism och diskriminering behövs även framöver. Kommissionen mot antiziganism gör ett viktigt arbete och dess arbete och slutsatser måste spridas. Diskrimineringsombudsmannen kan spela en viktig roll i arbetet för att bekämpa diskriminering av romer och resande. Skolor är centrala i arbetet mot olika former av intolerans, såsom antiziganism, och skolpersonal behöver stöd i arbetet med att bemöta intolerans och fördomar. Samhället måste reagera kraftfullt mot hatbrott.

Det behövs en tydlig jämställdhetsdimension i arbetet för romsk inkludering. Jämställdhetsaspekten ska vara integrerad i alla åtgärder som vidtas mot antiziganism och för romsk inkludering, och konkreta insatser som är relevanta för jämställdheten mellan romska kvinnor och män samt flickor och pojkar bör vidtas.

Att åstadkomma romsk delaktighet och romskt inflytande för att minska förtroendeklyftan mellan romer och samhället i övrigt är viktigt.

Samtidigt finns det skäl att uppmärksamma och förhindra uppkomsten av ”parallellsambällen”. Att det t ex förekommer en särskild rättsskipning inom den romska minoriteten – eller för den delen bland andra minoriteter – kan inte accepteras.

Sanningskommission om svenska statens behandling av samer

Behandlingen av samer utgör mörka avsnitt i den svenska historien. Genom historien har ursprungsbefolkningen samerna utsatts för otaliga och grova övergrepp och diskriminering av olika slag, inte minst rasbiologisk forskning. Rasbiologiska synsätt påverkade även under lång tid den svenska samepolitiken, där samerna till exempel inte ansågs lämpade för jordbruksarbete av ”rasbiologiska skäl” eller samiska barn inte fick gå i den allmänna folkskolan.

Moderaterna inledde redan 2014 samtal och möten med Sametingets politiska ledning om det angelägna arbetet med att kartlägga och dokumentera hur den svenska staten har behandlat samer genom historien. Likt den vitbok över Svenska kyrkans övergrepp och kränkningar som då var under utarbetning borde även en vitbok över statens övergrepp tas fram.

Arbetet har vidareutvecklats i och med att Sametinget 2015 inledde ett samarbete med Diskrimineringsombudsmannen (DO) för att genom rundabordssamtal och öppna seminarier, med internationella experter med erfarenheter från olika sanningskommisioner genom historien, lägga grunden för en liknande process i Sverige. I juni 2019 överlämnade Sametinget en hemställan till regeringen om vidare finansiering av en process för att i samarbete med Sametinget inrätta en oberoende sanningskommission om den svenska statens övergrepp mot det samiska folket, vilket Sametinget erhöll i juni 2020.

Under 2020–21 genomförde Sametinget ett förberedelse- och förankringsarbete inför en sanningskommission. Detta arbete redovisades i rapporten Förberedelser inför en sanningskommission om statens övergrepp mot det samiska folket (dnr A2020/01285/MRB). Moderaterna anser det som väldigt viktigt att det förberedelsearbete för en sanningskommission som Sametinget arbetat fram utan vidare dröjsmål kan ta nästa steg.

Moderaterna välkomnar den sanningskommission som tillsatts när det gäller tornedalningar, kväner och lantalaiset. En motsvarande sanningskommission bör tillsättas för det samiska folket. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och tillkännage för regeringen.

Stärkt inflytande

Vikten och behovet av att regeringen, statliga förvaltningsmyndigheter, regioner och kommuner ska vara skyldiga att konsultera det samiska folket innan beslut fattas i ärenden som kan få särskild betydelse för samerna har diskuterats under många år. Det handlar om att främja det samiska folkets inflytande över sina egna angelägenheter.

När regeringen under våren 2021 presenterade propositionen ”En konsultationsordning i frågor som rör det samiska folket” (2020/21:64) välkomnades detta i grunden av moderaterna, men den form i vilken propositionen presenterades medförde många utmaningar och svårigheter. Då det är ett flertal olika aktörer som berörs av lagförslaget måste dessa balanseras och vägas mot varandra. Samernas rättigheter ska värnas samtidigt som andra intressen måste respekteras och beaktas.

Ett flertal remissinstanser påpekade att konsekvenserna av den nya konsultationsordningen inte var tillräckligt utredda och att konsekvensanalysen är bristfällig. De menade även att förslaget skulle komma att leda till ökad administration och ökade kostnader liksom risker med förlängda handläggningstider och tillståndprocesser. Sametinget å sin sida ansåg att förslaget inte var tillräckligt långtgående när det gällde de internationella krav som ställs upp på urfolks rättigheter.

Repatriering av samiska kvarlevor och ceremoniella föremål

Ett annat viktigt arbete i försoningsprocessen mellan Sveriges samiska ursprungsbefolkning och svenska staten är återbördandet av samiska kvarlevor och ceremoniella föremål som finns i svenska museala samlingar, så kallad repatriering. Samerna har länge krävt att mänskliga kvarlevor och heliga föremål som finns i statliga samlingar ska återlämnas. Trots detta har bara ett fåtal återbördats. På urfolkens dag den 9 augusti 2019 återbördades kvarlevor från ett 25-tal individer vid en offentlig repatrieringsceremoni i Lycksele och återfördes till sin ursprungliga viloplats på Gammplatsen, där de grävdes upp så sent som på 1950-talet.

Sedan 2018 finns en ny museilag på plats som tydligt uttrycker att museer ska delta i repatriering. Sametinget och Riksantikvarieämbetet har för det syftet tagit fram en vägledning för repatrieringsarbetet och Historiska museet har här ett huvudansvar bland museerna. Moderaterna anser att det är viktigt att staten skyndar på återlämnandet av samiska kvarlevor då detta är en viktig del i försoningsarbetet med det samiska folket och att svenska staten tar ett större ansvar för dessa processer, både rättsligt, administrativt och finansiellt.

Revitalisering av de samiska språken

Under främst 1800- och 1900-talet utsattes befolkningen i de norra delarna av Sverige för ”försvenskning”. Talade barnen t.ex. samiska i skolan utsattes de för hot och bestraffningar. Barnen fick inte heller möjlighet att lära sig att skriva och läsa på sitt

eget språk, och obehagliga upplevelser från skoltiden fick till följd att många födda så långt som in på 1960- och 70-talet inte kan tala samiska, då deras föräldrar i stor utsträckning valde att enbart tala svenska med dem.

Att ta tillbaka ett språk är ett omfattande arbete. Revitalisering kräver stora utbildningsinsatser och stöd från det omgivande samhället. Fler behöver tala språket och dess användningsområden i samhället behöver öka. Det är därför viktigt att möjliggöra att språket ärvs från generation till generation och att främja platser och situationer där samiska kan talas.

För samiskan finns idag samiska språkcentra lokaliserade i Östersund respektive i Tärnaby. I sitt uppdrag att utreda hur Samiskt språkcentrums, Gielejarnge, verksamhet ska kunna utvecklas för att verka som språklig motor och främja fler samiska varieteter föreslog Sametinget år 2018 (Ku2018/01453/DISK) etablerandet av ytterligare två språkcentrum i nord- respektive lule-/pitesamiskt område.

Trots att regeringen i sin skrivelse 2017/18:282 lyft behovet av etablering av fler språkcentrum har regeringen inte återkommit i frågan om att utvidga Samiskt språkcentrums verksamhet till fler orter förrän i den utökning av medel för nationella minoriteter som ingår i regeringens förslag till budget för 2022. Sametinget har under ett flertal år i sin årliga lägesrapport om de samiska språkens situation i Sverige kritiserat detta då det riskerar att fördröja det påbörjade revitaliseringsarbetet. Under tiden fortgår den negativa språkbytesprocessen, som får till följd att ännu färre talar samiska.

Moderaterna delar Sametingets uppfattning, och har under ett flertal år lagt förslag om och budgeterat för att inrätta två ytterligare samiska språkcentra och kommer nogsamt att följa frågan framöver. Också riksdagen bör ställa sig bakom förslaget om inrättande av två ytterligare språkcentra och tillkännage detta för regeringen.

Sanktioner vid bristande uppfyllelse av minoritetspolitiska åtaganden

Att stärka de nationella minoriteternas egenmakt och inflytande samt att verka för att deras språk och kultur ska hållas levande är en bärande del av minoritetspolitiken enligt den lag om nationella minoriteter och minoritetsspråk som antogs 2009. Genom lagen fastställs de nationella minoriteternas grundläggande rättigheter.

I lagen om nationella minoriteter och minoritetsspråk anges ett antal kommuner som utgör förvaltningsområden för meänkieli, samiska och finska. Lagen ger också utrymme för andra kommuner och regioner att ansöka hos regeringen om att få ingå i ett förvaltningsområde. Förvaltningsområdena medför att vissa ytterligare rättigheter för torne-dalingar, samer och sverigefinnar ska finnas i kommunerna, såsom att kontakter med myndigheter, barnomsorg och äldreomsorg ska kunna erbjudas på det berörda minoritetsspråket.

Lika viktigt som de stärkta rättigheterna är för våra nationella minoriteter, lika viktigt är att uppföljning och utveckling i förvaltningsområdena av skyddet för de nationella minoriteterna genomförs. Det är viktigt att regeringen vidtar erforderliga åtgärder för att skärpa uppföljningen av att de kommuner som ingår i förvaltningsområden för minoritetsspråk verkligen lever upp till sina åtaganden. I de fall det går att påtala brister bör i första hand åtgärder tas för att rätta till dessa, lämpligen genom uppdrag till Länsstyrelsen i Stockholms län och Sametinget. Dessa uppföljningar är viktiga för att säkerställa att de rättigheter för enskilda som en anslutning av en kom-

mun till ett förvaltningsområde innebär verkligen förverkligas i den lokala verksamheten och att de statsbidrag som betalas ut till kommuner och regioner används på rätt sätt.

Hjälper inte det bör indraget statsbidrag eller andra sanktioner gentemot de kommuner som inte lever upp till sina åtaganden inom förvaltningsområdena för minoritetsspråk övervägas. Det är inte rimligt att kommuner som inte lever upp till sina åtaganden ska få behålla det statsbidrag de erhållit för att genomföra åtgärder de sedermera visar sig inte ha vidtagit. En sanktionsmöjlighet framstår därmed som rimlig ur ett principiellt perspektiv, men den skulle sannolikt också ha en preventiv effekt och stimulera kommunerna att leva upp till det de åtagit sig att göra.

Karin Enström (M)

Erik Ottoson (M)

Lars Jilmstad (M)

Ulrika Karlsson (M)

Ida Drougge (M)

Annicka Engblom (M)